

**ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

ВІСНИК

***Чернігівського національного
педагогічного університету***

***Випуск 98
Том III***

**Серія: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ.
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ**

**Чернігів
2012**

ВІСНИК
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т.Г.Шевченка

Головна редакційна колегія

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор,
чл.-кор. НАПН України **Носко М.О.**

Відповідальний редактор доктор історичних наук, професор **Дятлов В.О.**

Редакційна колегія серії "Педагогічні науки": Бобир С.Л., Боровик А.Г., Гетта В.Г.,
Гринь Т.В., Жила С.О., Завацька Л.М., Носко М.О., Сидоренко В.К., Кузьомко Л.М., Ляшенко О.І.,
Огієнко М.М., Пліско В.І., Ростовський О.Я., Савченко В.Ф., Сеніна В.К., Скок М.А., Скребець В.О.,
Стрілець С.І., Торубара О.М.

Редакційна колегія серії "Фізичне виховання та спорт": Носко М.О., Пліско В.І.,
Медведєва І.М., Кузьомко Л.М., Огієнко М.М., Ермаков С.С., Жиденко А.О., Лукаш О.В., Ляпін В.П.,
Власенко С.О., Сергієнко Л.П., Яковенко Б.В., Скребець В.О., Торубара О.М., Приймак С.Г.,
Синіговець В.І., Гаркуша С.В., Жара Г.І., Куртова Г.Ю., Міненко А.О.

Відповідальні за випуск: доктор біологічних наук, професор, зав. кафедри
біологічних основ фізичного виховання та спорту **Жиденко А.О.;**
кандидат педагогічних наук, доцент **Жара Г.І.**

За зміст публікацій, достовірність результатів досліджень відповідальність несуть автори.

Заснований 30 листопада 1998 р.

*(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17500-6250 ПР від 16.11.2010 р.)*

Адреса редакційної колегії:

14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, тел. (04622) 3-20-09.

Рекомендовано до друку вченою радою

Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка
(протокол № 8 від 28 березня 2012 року)

Постановою Вищої атестаційної Комісії України "Вісник Чернігівського національного педагогічного університету.
Серія: Педагогічні науки" внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися
результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук.

(Постанова президії ВАК України
від 16 грудня 2009 р. № 1-05/6)

Постановою Вищої атестаційної Комісії України "Вісник Чернігівського національного педагогічного
університету. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт" внесено до Переліку наукових фахових видань
України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора
і кандидата наук з фізичного виховання та спорту.

(Постанова президії ВАК України
від 31 травня 2011 р. № 1-05/5)

УДК 796.011.1:379.81

Отравенко О.В.

ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ РЕКРЕАЦІЇ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ

У статті основна увага приділяється основним функціям менеджменту, класифікації фізкультурно-спортивних клубів в освітніх установах, необхідності організації та відновлення фізкультурно-оздоровчої та рекреативної діяльності учнівської молоді.

Ключові слова: Менеджмент, рекреація, фізкультурно-оздоровча діяльність, фізкультурно-спортивні клуби, учнівська молодь.

Постановка проблеми

На сучасному етапі інтеграції України до Європейського Союзу реальним стає рух нашої держави до стандартів діючої демократії, де відчувається потреба в молодих, здорових людях, які прагнуть мати певну стратегію здоров'я, здорового способу життя, що формується з дитинства на основі їхнього світогляду.

У Законі України "Про фізичну культуру і спорт" йдеться про необхідність організації та відновлення фізкультурно-оздоровчої діяльності у соціально-побутовій сфері, яка спрямована на збереження та зміцнення здоров'я, підвищення працездатності, раціональне використання вільного часу, задоволення потреб людини в активному відпочинку [1].

Але останнім часом у засобах масової інформації та в наукових виданнях спостерігається лавиноподібний потік інформації про погіршення стану здоров'я учнівської молоді. Ряд відомих учених, таких, як Г. Апанасенко, В. Бальсевич, В. Горащук, А. Льченко, Б. Шиян наводять дані про те, що 70–80 % учнів загальноосвітніх шкіл мають низький рівень розвитку рухових здібностей та певні відхилення в стані здоров'я [2].

Згідно з офіційними даними, дитяча смертність в Україні у два рази вище, ніж у Японії й Швеції, в 1,5 рази – чим у США [3].

Отже, критичний стан здоров'я дітей та молоді пов'язаний із несприятливими факторами, низьким рівнем рухової активності, потребує невідкладних заходів подолання кризи у фізичному вихованні населення. Тому необхідно залучати дітей та молодь до фізкультурно-оздоровчої та рекреативної діяльності, використовувати вільний час для активного відпочинку, відновлення власного здоров'я і для внутрішнього розвитку.

Мета дослідження – визначити та проаналізувати основні функції менеджменту, напрямки роботи фізкультурно-спортивних клубів освітніх установ, залучення в їхню діяльність дітей і молоді, необхідності організації та відновлення фізкультурно-оздоровчої діяльності у сфері рекреації та менеджменту.

Виклад основного матеріалу дослідження

Рекреація – переводиться з латинської як відпочинок, розвага, відновлення. Фізична рекреація це комплекс заходів, спрямованих на вдосконалення процесів відновлення працездатності після фізичної й розумової роботи, організація активного відпочинку людей з використанням фізичних вправ, отримання задоволення від цього процесу [4].

Рекреаційна активність людини відповідає її потребам та інтересам, традиціям рідної культури, поведінковим і оціночним стандартам найближчого соціального оточення. Рекреаційна активність окремої людини складається з добових, тижневих, річних і життєвих циклів. На кожному етапі життя людини вони утворюють складну систему різноманітних передумов і мотивацій, які визначають характер, спрямованість і ефективність рекреаційної активності. Ця активність вважається результативною, якщо у результаті виникнуть відновні (рекреаційні) ефекти.

Рекреаційний ефект виявляється в тому, що людина відчуває бадьорість і задоволення від відпочинку, оскільки її організм досяг необхідного рівня енергообміну, з середовищем внаслідок фізіологічного і психологічного оздоровлення, досягнення душевної рівноваги. Для цього необхідно вже зі школи готувати учнів до самостійного виконання фізичних вправ, вміння керувати своїми емоціями, бути обізнаними у сфері рекреації та менеджменту [4].

Фундаментальний Оксфордський словник (1994 р.) дає наступні тлумачення поняття "менеджмент": 1) спосіб, манера спілкування з людьми; 2) влада й мистецтво керування; 3) особливого роду уміння й адміністративні навички; 4) орган керування, адміністративна одиниця [5].

Закордонні фахівці досить часто менеджмент трактують як керування в конкретній організації, як "внутрішнє" керування. Сучасні вчені визначають поняття "менеджмент" як особливий вид професійної діяльності, що діє в ринкових умовах та спрямований на досягнення підприємством оптимальних господарських результатів на основі застосування різноманітних принципів, функцій і методів соціально-економічного механізму менеджменту. Спортивний менеджмент визначають як теорію й практику ефективного керування організаціями фізкультурно-спортивною спрямованості в сучасних ринкових умовах [5].

Більшість вчених розглядають поняття "менеджмент" як систему раціональної організації керування виробничою діяльністю, що спрямована на ефективне досягнення запланованих результатів; як галузь людського знання, що допомагає здійснювати розумне й ефективне керування; як соціальне коло людей, що здійснюють роботу з керування. Отже, у нашому розумінні, менеджмент – це система заходів щодо ефективного керування організацією, фірмою, підприємством у сучасних умовах.

Мета менеджменту у фізичній культурі є бажаний, необхідний стан фізкультурно-спортивної організації. Функції менеджменту у фізичній культурі спрямовані на управлінську діяльність, що дозволяє здійснювати управлінський вплив. Розрізняють основні й конкретні функції менеджменту.

Основні функції менеджменту здійснюються у всіх галузях народногосподарського комплексу; вони реалізуються в будь-якій фізкультурно-спортивній організації і на будь-якому ієрархічному рівні менеджменту (керівництво вищої, середньої або нижчої ланки); склад і зміст основних функцій менеджменту незмінні, незалежні від того, яка конкретна функція менеджменту реалізується; вони забезпечують керуваність, тобто досягнення мети менеджменту в заданий час в умовах обмежених ресурсів.

Останнім часом фахівці дотримуються різних думок про склад основних функцій менеджменту [5]. Основні з них це:

- організація, тобто діяльність з створення нових і якісного вдосконалення раніше створених і функціонуючих систем будь-якого типу відповідно до внутрішніх і зовнішніх умов;
- планування, тобто діяльність з створення системи стимулів, що активізують і спонукують співробітників організації до ефективної праці відповідно до розроблених планів;
- контроль, тобто діяльність, що містить спостереження за планом процесів в об'єкті менеджменту, порівняння величини контрольованого параметра із заданою програмою, виявлення відхилень від програми, їхнього місця, часу, причини й характеру;
- координація, тобто діяльність з забезпечення безперервності процесу менеджменту, досягнення погодженості в роботі організацій, підрозділів і окремих виконавців за допомогою встановлення раціональних зв'язків між ними.

Конкретні функції керування фізичною культурою можуть бути виділені й охарактеризовані за змістом управлінського впливу на певний об'єкт. Серед численних типів рішень виділяють управлінські рішення. Поняття "управлінське рішення" багатозначне й використовується для позначення процесу, що протікає в часі й здійснюється в кілька етапів (пошук і аналіз необхідної інформації, розробка, узгодження, прийняття, твердження й реалізація управлінського рішення); явища (результату, акту вибору), що проявляється в різноманітних формах (закон, указ, постанова, розпорядження, наказ та ін.). Управлінське рішення, зокрема, повинне: відповідати діючим законодавчим актам; мати чітку цільову спрямованість і параметри для здійснення зовнішнього й внутрішнього контролю виконання; урахувати можливі негативні наслідки при реалізації в економічній, соціальній, екологічній та інших галузях; бути науково обґрунтованим, внутрішньо несуперечливим, своєчасним, адресним, реально здійсненим, повноважним, технологічним з організації виконання та ін [5].

Однією з основних форм рекреаційної діяльності є фізкультурно-спортивні клуби, які надають фізкультурно-спортивні послуги населенню та організують у мікрорайонах на базі державних і громадських закладів. З погляду теорії й практики менеджменту основу розвитку фізкультурно-спортивних клубів в освітніх установах і залучення в їхню діяльність дітей і молоді становлять наступні концептуальні положення [5].

Фізкультурно-спортивні клуби освітніх установ покликані активно сприяти забезпеченню конституційних прав дітей і молоді на збереження й зміцнення здоров'я, фізичне вдосконалення, реалізацію здібностей, інтересів до занять фізичними вправами, а також організації здорового дозвілля підліткового покоління засобами фізичної культури, вихованню в них патріотизму, культури спілкування, розвитку творчих, естетичних та інших духовних якостей.

Головні завдання фізкультурно-оздоровчих клубів загальноосвітніх установ складаються в залученні до систематичних занять фізичними вправами, танцями, фітнесом, атлетичною гімнастикою, туризмом у позанавчальний час учнівської молоді, у підвищенні рівня організації і якості масової

фізкультурно-оздоровчої та спортивної роботи й на цій основі зміщенні здоров'я, забезпеченні активного дозвілля, оптимальної фізичної підготовленості підростаючого покоління.

Як основні форми масової фізкультурно-оздоровчої й спортивної роботи, проведеної фізкультурно-оздоровчими клубами освітніх установ, можуть бути використані заняття в спортивних секціях і оздоровчих групах, туристські походи, екскурсії й зльоти, танці, ігри, спартакіади й фестивалі краси та спорту, спортивні змагання, дні здоров'я, спортивні свята, фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня та ін.

Оскільки позанавчальна фізкультурно-оздоровча, рекреативна й спортивна робота є невід'ємною складовою частиною всієї системи фізичного виховання учнівської молоді, проводити її необхідно на основі широкого розвитку ініціативи й самодіяльності протягом усього навчального року, з урахуванням віку, стану здоров'я, гендерного, індивідуального та диференційованого підходів, фізичної підготовленості учнів, їхніх потреб і інтересів до фізкультурно-оздоровчої, рекреативної та спортивної діяльності.

Фізкультурно-спортивні клуби освітніх установ підрозділяються (відповідно до типу освітньої установи й віку учнів) на типи [5].

- дитячо-підліткові фізкультурно-спортивні клуби, які створюються на базі однієї або декількох загальноосвітніх шкіл. Членами цих клубів можуть бути учні починаючи з 8-літнього віку;
- підліткові клуби фізичної культури й спорту, що організуються на базі однієї або декількох установ початкової професійної освіти або середніх спеціальних навчальних закладів. Членами клубів цього типу можуть стати учні починаючи з 14-літнього віку;
- юнацькі клуби фізичної культури й спорту, створені на базі вищого навчального закладу. Членами даних клубів можуть бути студенти починаючи з 18-літнього віку.

Клуби фізичної культури й спорту освітніх установ можуть бути також класифіковані (відповідно до напрямків і переважним змістом їхньої роботи) на окремі види [5]:

- фізкультурно-спортивні клуби, що організують фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня, роботу фізкультурно-оздоровчих груп і спортивних секцій у позанавчальний час, масові фізкультурно-оздоровчі, спортивні й агітаційно-пропагандистські заходи у позанавчальний час, у тому числі у вихідні й святкові дні;
- спортивні клуби, основним напрямком діяльності яких є організація спортивної роботи у позанавчальний час за одним або декількох видів спорту;
- спортивно-технічні клуби, що покликані організовувати роботу зі спортивно-технічних і військово-прикладних видів спорту.

Крім фізкультурно-спортивних клубів нещодавно з'явилися оздоровчі комплекси та фітнес-клуби для надання платних услуг населенню.

У соціально-побутовій сфері передбачено проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності [4]:

- за місцем проживання;
- у місцях масового відпочинку;
- в оздоровчо-рекреаційних та лікувально-профілактичних заходах.

Зауважимо, що фізкультурно-спортивні організації залежно від специфіки (розміри, вид і форма власності, організаційно-правова форма та ін.) створюються й функціонують із використанням різних організаційних структур менеджменту.

Організаційна структура менеджменту – це сукупність певним чином взаємозалежних ланок (підрозділів, посад та ін.) фізкультурно-спортивної організації, що забезпечують ефективну реалізацію функцій керування [5].

Строго лінійна організаційна структура ґрунтується на відносинах "керівництво-підпорядкування", що спрямоване на видачу наказів, розпоряджень, вказівок і на їхнє безумовне виконання. Зауважимо, що у чистому виді цей тип організаційної структури менеджменту в сфері фізичної культури й спорту зустрічається вкрай рідко.

Строго функціональна організаційна структура характеризується таким взаємозв'язком, коли між вищим і наступним рівнями менеджменту формуються лише перехресні функціональні зв'язки. Такий тип організаційної структури приводить до виникнення величезного обсягу координаційної роботи на рівні топ-менеджера. Названий тип організаційної структури зустрічається у фізкультурно-спортивних організаціях, зокрема в міжнародних федераціях з видів спорту.

Лінійно-штабна організаційна структура пов'язана з виділенням виконавців так званих штабних функцій при керівниках. У таких структурах штабні підрозділи й окремі виконавці підкоряються тільки своєму вищестоящому менеджеру; ніяких інших видів відносин формально не допускається. Найбільш характерним прикладом може служити створення, наприклад, у федераціях з видів спорту, комітетів за окремими напрямками діяльності.

Охарактеризовані вище організаційні структури менеджменту у великих фізкультурно-спортивних організаціях повинні застосовуватися в різних сполученнях та забезпечувати необхідне різноманіття, що вимагається для максимальної відповідності організаційної структури специфічним цілям певної організації, а також умовам її взаємодії з навколишнім середовищем.

Висновки

В ході дослідницької роботи визначені та проаналізовані основні функції менеджменту, які тісно взаємопов'язані між собою та становлять єдиний процес, що характеризує механізм управлінського впливу; виявлені напрями роботи фізкультурно-спортивних клубів освітніх установ, що сприяють залученню в їхню діяльність дітей і молоді, пошуку нових шляхів бути обізнаними у сфері рекреації та менеджменту, необхідності щоденних занять фізкультурно-оздоровчої та рекреативної спрямованості. Проте іноді бажання не переростають в реальні дії. Якщо близько 60% населення виявляють бажання займатися фізичною культурою, то тільки 5-15% займаються систематично.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямі

Проведене дослідження дає можливість окреслити напрямки подальшого розгляду проблеми формування культури вільного часу дітей та молоді, радикального реформування і модернізації системи фізичного виховання підростаючого покоління.

Використані джерела

1. Закон України "Про фізичну культуру і спорт". – Режим доступу до Закону : <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
2. Актуальні питання фізичного виховання учнівської молоді: теорія та практика: монографія / [А. Г. Черноштан, Т. Т. Ротерс, Ю. В. Драгнев, О. В. Отравенко та ін.] / За заг. ред. Т. Т. Ротерс. – Луганськ : Вид-во ДЗ "ЛНУ імені Тараса Шевченка", 2008. – 320 с
3. Проблеми фізичного виховання. – Режим доступу : <http://shpora.net/index.cgi.act=view&id=44436>.
4. Круцевич Т.Ю. Рекреація у фізичній культурі різних груп населення: Навч. посібник / Т.Ю.Круцевич, Г.В. Безверхня. – К.: Олімп.л-ра, 2010. – 248 с.
5. Менеджмент и экономика физической культуры и спорта: Учебн. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / М.И.Золотов, В.В. Кузин, М.Е. Кутепов, С.Г. Сейранов. – М.: Издательский центр "Академия", 2001. – 432 с.

Отравенко Е.В.

ФИЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ РЕКРЕАЦИИ И МЕНЕДЖМЕНТА

В статье основное внимание уделяется основным функциям менеджмента, классификации физкультурно-спортивных клубов в образовательных заведениях, необходимости организации и обновления физкультурно-оздоровительной и рекреативной деятельности учащейся молодежи.

Ключевые слова: Менеджмент, рекреация, физкультурно-оздоровительная деятельность, физкультурно-спортивные клубы, учащаяся молодежь.

Otravenko O.V.

HEALTH AND FITNESS ACTIVITY IN THE SPHERE OF RECREATION AND MANAGEMENT

The article pays much attention to the basic management functions, classification of physical fitness and sports clubs in educational institutions, necessity of organization, and renewal of health and fitness and recreational activity.

Keywords: management, recreation, health and fitness activity, physical fitness and sports clubs, students.

Стаття надійшла до редакції 27.02.12